

§ 47. Пов'язування таблиць баз даних

Вивчивши цей параграф, ми:

познайомимося з поняттям зв'язків між таблицями;

з'ясуємо типи зв'язків між таблицями;

дізнаємося про основні прийоми роботи зі схемою даних.

====47.1. Типи зв'язків між таблицями=====

Інформація, що зберігається в базах даних, розміщується в кількох таблицях, кожна з яких звичайно містить відомості про один об'єкт. Це не тільки є зручним для роботи користувача, але й дозволяє уникнути дублювання інформації. Щоб працювати із сукупністю інформації, що зберігається в базі даних, між таблицями встановлюють зв'язки.

Наприклад, база даних *Географія* складається з двох таблиць: у таблиці *Країни* зберігаються загальні відомості про країну, а в таблиці *Заповідники* зберігається інформація щодо природоохоронних територій кожної країни. Щоб працювати із сукупністю інформації щодо країни та її заповідників, таблиці слід пов'язати, тобто визначити поля, значення яких співпадають у різних таблицях.

Між таблицями можуть бути встановлені зв'язки таких типів: **один-до-одного**, **один-до-багатьох** або **багато-до-багатьох**.

Зв'язок один-до-одного виявляє себе, коли одному значенню поля однієї таблиці відповідає єдине значення поля другої таблиці та, навпаки, одному значенню поля другої таблиці — єдине значення поля першої. Наприклад, СУБД Access виділяє відношення типу один-до-одного, коли поля для зв'язку є ключовими в обох таблицях.

Створену нами базу даних *Географія* можна було б доповнити таблицею, що містить відомості про столиці країн. Тоді кожній країні із таблиці *Країни* відповідатиме єдиний запис із відомостями про її столицю. Таким чином, між таблицями країн та їх столиць існував би зв'язок один-до-одного.

Зв'язок один-до-багатьох має місце, коли одному значенню поля першої таблиці може відповідати декілька значень поля другої таблиці, а кожному значенню поля другої таблиці — тільки єдине значення поля першої. Наприклад, СУБД Access може побудувати зв'язок один-до-багатьох, якщо ключове поле однієї таблиці пов'язується з неключовим полем другої таблиці. При цьому перша таблиця вважається **головною**, а друга — **підпорядкованою**.

Зв'язок один-до-багатьох може бути створений, наприклад, між таблицями *Країни* та *Заповідники* бази даних *Географія*. Поле *Код країни* є ключовим лише в таблиці *Країни*: у будь-якій країні можуть розташовуватися кілька заповідників. Таким чином, таблиця *Країни* вважатиметься головною, а *Заповідники* — підпорядкованою.

Зв'язок багато-до-багатьох має місце, коли кожному значенню поля першої таблиці відповідає декілька значень поля другої таблиці й кожному значенню другої таблиці відповідає декілька значень першої таблиці. Прикладом такого зв'язку може бути випадок, коли кожному шкільному дисципліну викладають декілька вчителів і кожний вчитель викладає різні дисципліни. Такий тип зв'язку СУБД Access не визначає.

Якщо в жодній з пов'язуваних таблиць поле зв'язку не є унікальним, СУБД Access встановлює **невизначений** тип зв'язку.

Таким чином, у СУБД Access можна встановити такі типи зв'язку між таблицями: один-до-одного, один-до-багатьох, невизначений. Найпоширенішим у таблицях реляційних баз даних є відношення один-до-багатьох.

====47.2. Схема даних у СУБД Access=====

Спочатку в базі даних *Географія* створимо таблицю *Заповідники* в режимі конструктора. У вікні конструктора таблиць уведемо імена полів та визначимо їхній тип:

Ім'я поля	Тип поля
Код заповідника	Лічильник
Назва заповідника	Текстовий
Тип	Текстовий
Площа	Числовий
Рік	Числовий
Код країни	Лічильник

Для заповнення записів поля *Код країни* доцільно скористатися даними, що зберігаються в таблиці *Країна*. З цією метою серед списку типів даних слід обрати *Майстер підстановок*. Виконуючи послідовно кроки майстра, маємо на увазі, що підставляти значення будемо зі створеної таблиці *Країни* (перше та друге діалогові вікна майстра *Створення підстановки*), з полів *Код країни* й *Назва країни* (третє діалогове вікно майстра). Для поля *Код країни* автоматично буде встановлено *Числовий тип*. Закриємо вікно конструктора і збережемо таблицю.

Застосування технології підстановки значень дозволило СУБД Access автоматично встановити зв'язок типу один-до-багатьох між таблицями *Країни* та *Заповідники* за полями *Код країни*.

У середовищі СУБД Access зв'язки між таблицями відображають за допомогою **схеми даних**. Щоб відкрити вікно схеми даних, потрібно вибрати пункт меню *Сервіс* → *Схема даних* або натиснути кнопку панелі інструментів. Якщо потрібно додати таблицю до схеми даних, це можна зробити за допомогою пункту меню *Зв'язки* → *Додати таблицю* або кнопки панелі інструментів.

У вікні схеми даних таблиці (після їх додавання) представлені списками полів, а зв'язки між таблицями — ламаними, що з'єднують відповідні поля. Ключові поля позначаються напівжирним шрифтом.

====47.3. Забезпечення цілісності даних=====

Забезпечення **цілісності даних** для певного зв'язку між таблицями означає, що при зміні, видаленні та додаванні записів в одній з цих таблиць буде здійснюватися автоматичний контроль за відповідністю змін у зв'язаній таблиці. Так, забезпечення цілісності даних для зв'язку один-до-багатьох означатиме перевірку умов:

- у підпорядкованій таблиці не можна додати новий запис, для якого не існує значення ключового поля в головній таблиці;
- у головній таблиці не можна видалити записи, доки не видалені пов'язані записи з підпорядкованої таблиці;
- зміна значень ключового поля головної таблиці неможлива, якщо існують пов'язані записи в підпорядкованій таблиці.

При порушенні користувачем означених умов на екран виводиться відповідне попередження й дія не виконується.

Якщо для будь-якого зв'язку таблиць включено забезпечення цілісності даних, то можна ще встановити такі режими:

- каскадного поновлення полів, який означатиме, що при зміні значення ключового поля в записі головної таблиці відповідні поля підпорядкованої таблиці будуть змінені автоматично;
- каскадного видалення зв'язаних записів, який означатиме, що при видаленні записів з головної таблиці автоматично видаляються пов'язані записи підпорядкованої таблиці.

Для забезпечення цілісності даних слід у вікні *Схема даних* двічі клацнути мишею на лінії зв'язку таблиць. З'являється вікно редагування зв'язків (рис. 47.1), у якому відображаються поля зв'язку головної та підпорядкованої таблиць, тип зв'язку між таблицями й параметри

зв'язку — забезпечення цілісності даних, каскадне поновлення пов'язаних полів і каскадне видалення пов'язаних записів.

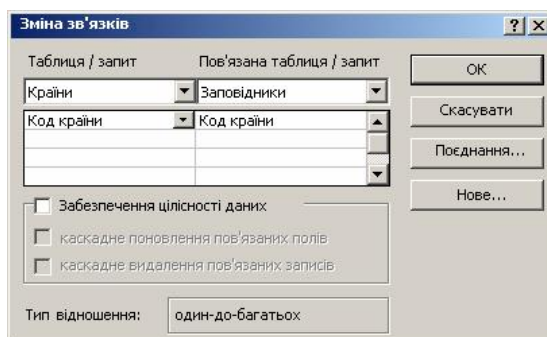

Рис. 47.1. Вікно редагування зв'язків таблиць

Включимо параметр забезпечення цілісності даних. У результаті вікно схеми даних виглядатиме, як на рис. 47.2.

Далі можна заповнювати таблицю *Заповідники*. Зверніть увагу, значення записів у полі *Код країни* вибираються з розкривного списку: параметр забезпечення цілісності даних допускає введення у підпорядковану таблицю *Заповідники* виключно тих значень, які вже наявні в головній таблиці *Країни*.

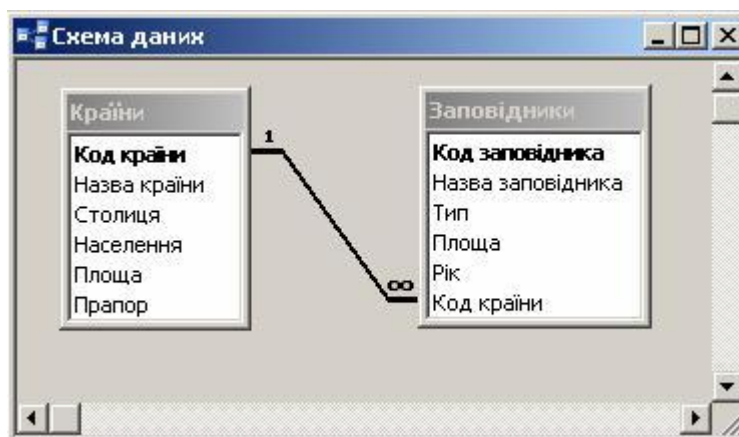

Рис. 47.2. Вікно схеми даних бази даних *Географія*

Після введення двох записів таблиця *Заповідники* буде мати вигляд, як на рис. 47.3:

	Код запов.	Назва заповідн.	Тип	Площа	Рік	Код країни
	1	Карвендель	Ландшафтний запові	72000	1943	1
	2	Лес і Ломм Ард	Національний парк	1500	1654	2
*	Пічильник			0	0	1

Запис: 2 із 2

Рис. 47.3. Таблиця *Заповідники* (в режимі таблиці) бази даних *Географія*

ВИСНОВКИ

СУБД Access виділяє такі типи зв'язків між таблицями: *один-до-одного*, *один-до-багатьох* та *невизначений*. Зв'язок *один-до-одного* може мати місце, коли обидва поля зв'язку таблиць є ключовими; зв'язок *один-до-багатьох* — коли ключовим є тільки одне з полів зв'язку, зв'язок типу *невизначений* — якщо поля зв'язку обох таблиць не є унікальними. У реляційних базах даних найпоширенішим типом зв'язків є зв'язок *один-до-багатьох*. Таблиця, в якій поле зв'язку є ключовим, вважається головною, а пов'язана з нею таблиця — підпорядкованою. У середовищі СУБД Access зв'язки встановлюють у вікні схеми даних або за допомогою технології підстановки значень. Встановлення параметрів забезпечення цілісності даних відбувається у вікні редагування зв'язків.

Контрольні питання та вправи

1. Укажіть, які типи зв'язків можна встановити між таблицями бази даних у СУБД Access:
  - а) один-до-одного;
  - б) один-до-всіх;

- в) один-до-багатьох;
- г) багато-до-багатьох;
- д) невизначений.

2. У СУБД Access вікно схеми даних можна відкрити за допомогою пункту меню:

- а) *Вставка* → *Таблиця*;
- б) *Вставка* → *Схема даних*;
- в) *Сервіс* → *Настройка*;
- г) *Сервіс* → *Схема даних*.

3. Якщо таблиця бази даних є головною, то:

- а) вона пов'язана з іншою таблицею зв'язком один-до-одного;
- б) вона не пов'язана з іншою таблицею поточної бази даних;
- в) ключове поле цієї таблиці може бути полем зв'язку;
- г) у таблиці нема ключових полів.

4. Якщо таблиця бази даних є підпорядкованою, то:

- а) вона не може містити ключових полів;
- б) вона не пов'язана з іншою таблицею поточної бази даних;
- в) вона повинна містити не менш ніж два записи;
- г) полем зв'язку може бути неключове поле цієї таблиці.

5. У СУБД Access зв'язки між таблицями можна встановити:

- а) автоматично при додаванні в одну з таблиць поля типу Лічильник;
- б) за допомогою вікна схеми даних;
- в) за допомогою застосування технології підстановки значень;
- г) автоматично при визначенні ключового поля.

6. Забезпечення цілісності даних означає автоматичний контроль за:

- а) введенням достовірних даних;
- б) відповідністю змін у пов'язаних таблицях;
- в) видаленням полів пов'язаних таблиць;
- г) видаленням записів у пов'язаних таблицях.

7. Визначте ключові поля в таблицях та з'ясуйте тип зв'язку, що може бути встановлений між таблицями.

1) Структура бази даних *Театральна каса*:

Таблиця *Вистави*

🔑 *Код вистави*

Театр

Автор

Назва вистави

Дата вистави

Таблиця *Заповнення залу*

🔑 *Код вистави*

Вартість квитка

Кількість місць

Кількість проданих квитків

2) Структура бази даних *Магазин*:

Таблиця *Категорія товарів*

🔑 *№ категорії*

Категорія

Опис

Зображення

Таблиця *Товари*

🔑 *Код товару*

Найменування товару

Ціна

№ категорії

Код постачальника

8. Наведіть приклади таблиць бази даних, між якими можна встановити зв'язки типу один-до-багатьох. Чи можна встановити зв'язок між таблицями за полями різних типів?

9. Поясніть, що означають параметри каскадного поновлення полів та каскадного видалення пов'язаних записів.

10. Визначте ключові поля в таблицях та з'ясуйте тип зв'язку, що може бути встановлений між таблицями.

Структура бази даних *Пам'ятники архітектури* :

Таблиця Пам'ятники

Код пам'ятника

Назва пам'ятника

Архітектор

Рік створення пам'ятника

Код міста

Таблиця Міста

Код міста

Область

Місто

Рік створення міста

Кількість жителів

11. На рис. 47.4 наведено вікно схеми даних бази даних співробітників фірми. У вікні редагування зв'язку між таблицями встановлено параметр цілісності даних.

З'ясуйте:

- 1) яка таблиця є головною;
- 2) які поля таблиць є ключовими;
- 3) який тип зв'язку встановлено і за якими полями;
- 4) у якій послідовності можна додавати нові записи в таблиці.

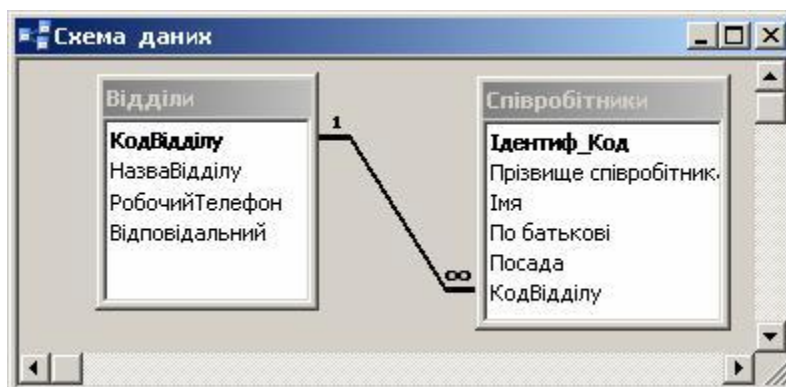

Рис. 47.4 Схема даних бази даних співробітників

12. У середовищі СУБД Access створіть таблиці бази даних співробітників (див. завдання 11) й організуйте зв'язок між таблицями.

головна таблиця, зв'язок один-до-одного, зв'язок один-до-багатьох, підпорядкована таблиця, схема даних, цілісність даних